

1100-88 2^e

RICHTLIJNEN TEN BEHOEVE VAN HET MILIEU-EFFECTRAPPORT
VOOR DE TRACÉWIJZIGING VAN DE PRIMAIRE WATERKERING
TE HOEK VAN HOLLAND

Zoals vastgesteld
door het college van Gedeputeerde Staten
van de provincie Zuid-Holland op 16 december 2003

INHOUD

1.	Inleiding.....	3
2.	Probleemstelling, doel en besluitvorming	4
2.1	Probleemstelling.....	4
2.2	Doelen	4
2.3	Besluitvorming.....	4
3.	Beschrijving en waardering van het plan- en studiegebied	5
3.1	Algemeen	5
3.2	Landschap	5
3.3	Abiotische aspecten	5
3.4	Natuur en milieu	5
3.5	Cultureel erfgoed	6
4.	Visie, voorgenomen activiteit en alternatieven	7
4.1	Visie.....	7
4.2	Voorgenomen activiteit en alternatieven.....	7
4.2.1	Uit te werken alternatieven.....	7
4.2.2	Nulalternatief.....	7
4.2.3	Meest milieuvriendelijk alternatief (mma)	8
4.2.4	Varianten	8
5.	Gevolgen voor het milieu	9
5.1	Algemeen	9
5.2	Landschap	10
5.3	Natuur en milieu	10
5.4	Cultureel erfgoed	11
5.5	Externe veiligheid	11
5.6	Leefbaarheid.....	11
6.	Vergelijking van alternatieven en varianten	12
7.	Leemten in informatie	13
8.	Evaluatieprogramma	14
9.	Vorm en presentatie.....	15
10.	Samenvatting van het MER.....	16
Bijlage 1 Samenvatting en beantwoording reacties op startnotitie Milieu-effectrapportage Tracéwijziging Primaire Waterkering Hoek van Holland		
Bijlage 2 Samenvatting en beantwoording reacties op aanvullende startnotitie Milieu-effectrapportage Tracéwijziging Primaire Waterkering Hoek van Holland		

1. INLEIDING

Het hoogheemraadschap van Delfland en de gemeente Rotterdam zijn voornemens om het huidige tracé van de primaire waterkering in Hoek van Holland te wijzigen. Deze activiteit wordt uitgevoerd om zo de geplande permanente bebouwing in de Van Dixhoorndriehoek en naaste omgeving binnendijks te laten liggen. Hiermee wordt die bebouwing de vereiste veiligheid tegen de zee verleend.

Gezien de sterke koppeling van dit project met het toekomstige plan Waterwegcentrum is ervoor gekozen om de gemeente Rotterdam als coördinerend initiatiefnemer te laten optreden. Bevoegd gezag is de provincie Zuid-Holland.

Het wijzigen van het tracé van een primaire waterkering is m.e.r.-plichtig omdat ze valt onder categorie 12.1 van het Besluit milieueffectrapportage 1994. Dat wil zeggen dat voor het goedkeuren van het plan ex artikel 7 van de Wet op de waterkering een Milieu-effectrapport (MER) opgesteld moet worden.

De startnotitie heeft van 1 mei 2000 tot en met 13 juni 2000 ter inzage gelegen. Behalve het advies van de commissie voor de milieueffectrapportage van 27 juni 2000 zijn er nog zeven reacties binnen de inspraaktermijn ontvangen. Eén reactie is na 13 juni 2000 binnengekomen.

Wegens het voortschrijdend inzicht in het kader van het ontwerpproces voor zowel de waterkering als het plan Waterwegcentrum heeft de initiatiefnemer een aanvullende startnotitie ingediend. Deze aanvullende startnotitie heeft van 1 september 2003 tot en met 29 september 2003 ter visie gelegen. Hierin zijn onder andere wijzigingen ten aanzien van de te beschouwen alternatieven voor de tracé-wijziging opgenomen. Er zijn naast het advies van de commissie voor de milieueffectrapportage twee inspraakreacties binnen de termijn ontvangen. Eén reactie is na de inspraaktermijn binnengekomen, maar wel tijdig om betrokken te worden bij het advies voor de richtlijnen van de commissie voor de milieueffectrapportage. Gemeente Brielle heeft aangegeven geen opmerkingen te hebben.

In het scopingoverleg tussen de initiatiefnemer en het bevoegd gezag, conform het MER op maat beleid van de provincie Zuid-Holland, is bepaald dat het MER in ieder geval voldoende informatie moet bieden over de effecten op de bestaande en potentiële natuur van het duingebied. Dit om besluitvorming in het kader van groene regelgeving mogelijk te maken.

Op 1 september 2000 hebben Gedeputeerde Staten van Zuid-Holland, op basis van de startnotitie en de erop volgende inspraak en advisering, de richtlijnen voor het milieueffectrapport vastgesteld. Deze richtlijnen zijn naar aanleiding van de aanvullende startnotitie en de erop volgende inspraak en advisering, op enige punten herzien en/of aangevuld.

Voor de leesbaarheid is gekozen deze herziene en/of aangevulde richtlijnen in zijn geheel opnieuw vast te stellen. In de beantwoording van inspraakreacties (ook die op de startnotitie) is daarbij uitgegaan van deze opnieuw vastgestelde richtlijnen.

2. PROBLEEMSTELLING, DOEL EN BESLUTTVORMING

2.1 Probleemstelling

De huidige waterkering voldoet aan de veiligheidseisen. De realisering van het plan Waterwegcentrum, uitgaande van de huidige ligging van de primaire waterkering, heeft echter tot gevolg dat het grootste deel van het plangebied en daarmee een deel van de geplande permanente bebouwing, buitendijks komt te liggen. Dit gebied is dan onvoldoende beschermd tegen overstroming.

2.2 Doelen

- A Het doel van de initiatiefnemer is de realisatie van het plan Waterwegcentrum. De realisatie van het plan bestaat uit een aantal activiteiten, waarvan de tracéwijziging van de primaire waterkering m.e.r.-plichtig is.
- B Het doel van de onderhavige m.e.r.-plichtige activiteit is de realisering van een waterkering die het plan Waterwegcentrum, met haar woningbouw en recreatievoorzieningen, voldoende bescherming tegen overstroming moet geven.
- C In de aanvullende startnotitie zijn de redenen aangegeven waarom er buitendijkse bebouwing, naast de bestaande, in de omgeving van de Oude Hoek gerealiseerd kan worden. In het MER moeten die redenen worden toegelicht.
- D Het doel van de m.e.r.-plichtige activiteit moet zodanig worden beschreven, dat het kan dienen voor de afbakening van te beschrijven alternatieven. Met het oog op het volwaardig meewegen van het milieubelang in de besluitvorming moet aangegeven worden welke ruimte het gestelde doel laat voor het ontwikkelen van alternatieven die gunstig zijn voor het milieu.

2.3 Besluitvorming

- A Kort moet worden aangegeven welke randvoorwaarden en uitgangspunten (ruimtelijke beperkingen, milieubeleid, grenswaarden, emissies en dergelijke) gelden bij dit m.e.r.-plichtige voornemen. Hierbij dient te worden verwezen naar de beleidsnota's, (ontwerp)plannen en wetten, waarin deze zijn of worden vastgelegd. Het verdient aanbeveling de laatste inzichten van de verkenning als gevolg van de gewijzigde motie van Geluk C.S. (Tweede Kamer november 2003) hierbij te betrekken.
- B Aangegeven moet worden of er in (de omgeving van) het studiegebied gebieden liggen, die op grond van natuur, landschaps-, milieu- en cultuurhistorische aspecten een speciale status in het beleid hebben of krijgen (bijvoorbeeld beschermd en staatsnatuurmonument Kapittelduinen, verdedigingswerken van de Atlantikwall). De consequenties hiervan voor de ontwikkeling van alternatieven moeten eveneens worden aangegeven. Daarbij dient in het MER aangegeven te worden welke besluiten als gevolg van die status benodigd zijn voor realisatie van het nieuwe tracé van de waterkering.
- C Ook dient er rekening gehouden te worden met de besluitvorming van de doortrekking van de lightrail.
- D Het MER dient aan te geven dat het is opgesteld voor het plan voor tracéwijziging van de primaire waterkering als m.e.r.-plichtig besluit door het hoogheemraadschap van Delfland.

Gedeputeerde Staten zijn ingevolge artikel 7 van de Wet op de waterkering belast met de goedkeuring van het plan.

3. BESCHRIJVING EN WAARDERING VAN HET PLAN- EN STUDIEGEBIED

3.1 Algemeen

- A** De omvang van het studiegebied wordt bepaald door de te verwachte reikwijdte van de effecten en de wisselwerking met de omgeving. Per milieu-aspect kan de omvang van het studiegebied verschillen. Voorzover in het gebied bepaalde autonome ontwikkelingen optreden, of binnen afzienbare termijn veranderingen kunnen worden voorzien onder invloed van vastgesteld beleid, dient dit bij de beschrijving van de bestaande milieutoestand te worden betrokken.
- B** In het MER dienen onder andere de aspecten landschap, natuur en cultuurhistorie (LNC) te worden beschreven. Tevens dient na de inventarisatie waardetoekenning plaats te vinden. Het is voor de effectbeoordeling en de vergelijking van de alternatieven aan te bevelen de bestaande LNC-waarden duidelijk op kaart aan te geven, omdat dan zichtbaar wordt of en hoe deze waarden in het m.e.r.-plichtige plan een rol blijven spelen.

3.2 Landschap

De beschrijving in het MER dient te bestaan uit:

- een korte toelichting op de recente ontstaansgeschiedenis van het gebied, met name voor de Dixhoorndriehoek;
- een beschrijving van de verschillende functies en voorzieningen in het plangebied en het huidige gebruik hiervan (recreatie);
- een goede weergave (fotomateriaal en kaarten) van de visueel-ruimtelijke kenmerken (met name over de ruimtelijke structuur en de hoogteligging), omdat deze gegevens nodig zijn bij de beoordeling van de effecten van de alternatieven en varianten van de waterkering.

3.3 Abiotische aspecten

Beschrijf de samenstelling van de bodem en de aanwezigheid en samenstelling van het grondwater in het gebied.

3.4 Natuur en milieu

- A** Beschrijf de huidige natuur en het milieu en de autonome ontwikkeling daarvan in het studiegebied, en het ontstaan sedert de aanleg van de Van Dixhoorndriehoek. Met name veranderingen in de mate van dynamiek in het duingebied zijn daarbij van belang. Ga daarbij in op de samenhang tussen enerzijds de plaatselijke flora, fauna en leefgemeenschappen in het gebied, en anderzijds de abiotische sleutelfactoren (bijvoorbeeld de 'zilte lucht'-omstandigheden en de grondwaterhuishouding), het gevoerde beheer en de effecten van het terreinbezoek.

- B Ga speciaal in op de in het gebied voorkomende beschermde planten- en diersoorten volgens de Flora- en faunawet, Habitatrichtlijn en Rode Lijst. Geef hierbij een beeld van de oppervlakte van hun habitats.
- C Mede gezien de geografische ligging dient verder te worden ingegaan op het mogelijke belang van het studiegebied als tijdelijk rust- en foerageergebied voor doortrekkende vogels.
- D Aandacht dient tevens te worden besteed aan de betekenis van de in het gebied voorkomende bunkers voor dieren, waarbij met name kan worden gedacht aan het gebruik door vleermuizen (kraamkamer, overwinteringsplaats).

3.5 Cultureel erfgoed

- A Beschrijf de (mogelijk) aanwezige restanten van de voormalige verdedigingswerken in het plangebied en geef aan wat de cultuurhistorische waarde ervan is. Geef van de elementen die in de verschillende alternatieven van het tracé van de waterkering liggen aan welke positie ze binnen een complex innamen.
- B Geef ook aan welke omgevingskenmerken horende bij de objecten (zichtlijnen) nog aanwezig zijn.

4. VISIE, VOORGENOMEN ACTIVITEIT EN ALTERNATIEVEN

4.1 Visie

- A Aanbeveling verdient het om een visie te ontwikkelen waarbij de bestaande toestand en de autonome ontwikkeling worden geconfronteerd met de problematiek en aandachtspunten zoals die in hoofdstuk 2 geformuleerd zijn. Vervolgens kunnen de vijf deeltrajecten uit de aanvullende startnotitie voor de wijziging van de waterkering beoordeeld worden op hun probleemoplossend vermogen en op de mate waarin ze aan de 'visie' voldoen.
- B Het verdient aanbeveling in het MER nader uit te werken en aan te geven hoe de visie bepalend is geweest voor de ontwikkeling van het voorkeursalternatief.

4.2 Voorgenomen activiteit en alternatieven

De voorgenomen activiteit en de alternatieven moeten worden beschreven voorzover deze gevolgen hebben voor het milieu.

4.2.1 *Uit te werken alternatieven*

- A Omdat er in de aanvullende startnotitie andere tracés zijn beschreven dan in de startnotitie, is het van belang de nieuwe tracés helder te onderbouwen. Bij deze onderbouwing moet duidelijk worden gemaakt op welke wijze het vergroten of verkleinen van de mogelijkheden tot dynamisch kustbeheer (door het landwaarts dan wel zeewaarts verschuiven van de primaire waterkering) van invloed zijn op het vergroten dan wel verkleinen van de effecten op de Kapittelduinen. Betrek daarbij ook de mogelijkheden voor mitigatie en compensatie.
- B In de aanvullende startnotitie is aangegeven dat door de verlegging van de primaire waterkering geen nieuw dijkkringgebied gecreëerd wordt. In het MER dient rekening te worden gehouden met deze harde voorwaarde voor Tracé A2, Bc en C.

4.2.2 *Nulalternatief*

Zoals in de aanvullende startnotitie is aangegeven dient bij het beschrijven van het nulalternatief uitgegaan te worden van de huidige milieusituatie, inclusief autonome ontwikkeling zonder de realisering van plan Waterwegcentrum.

Het is relevant in het MER de relatie tussen de voorgenomen activiteit en het plan Waterwegcentrum aan te geven. Immers de voorgenomen activiteit zal met name worden bepaald door het plan Waterwegcentrum.

4.2.3 Meest milieuvriendelijk alternatief (mma)

De alternatieven en varianten die genoemd zijn in paragraaf 4.2.1 en paragraaf 4.2.5 vormen de basis voor het mma. Hierbij dienen de hoogteligging, vormgeving en materiaalgebruik, maar ook de aanlegmethode en uitvoeringsplanning in verband met verstoring, beschouwd worden.

4.2.4 Varianten

Zoals in de startnotitie en de aanvullende startnotitie is aangegeven dienen de volgende varianten in beschouwing genomen te worden.

- uitvoering als groene dijk, constructie nader te bepalen en uitvoering met of zonder zand-opbrenging ten behoeve van landschappelijk inpassing.

In het MER moet beargumenteerd en onderbouwd worden hoe de geoptimaliseerde tracés (uit de aanvullende startnotitie) tot stand zijn gekomen.

Indien het mogelijk is dienen in het MER varianten te worden uitgewerkt voor het landwaarts, dan wel zeewaarts verschuiven van de primaire waterkering. Door deze varianten kan bij de besluitvorming een keuze worden gemaakt tussen vergroting van de kansen op dynamisch kustbeheer of minimalisering van effecten op de Kapittelduinen.

5. GEVOLGEN VOOR HET MILIEU

5.1 Algemeen

- A Van belang is de nieuwe wetgeving ten aanzien van beschermde soorten (Flora- en faunawet) mee te nemen in het MER. Het beschrijven van alle soorten is niet nodig. Wel moeten in het MER alle beschermde planten- en diersoorten worden benoemd die door het voornemen worden beïnvloed. De effecten op deze soorten moeten kwalitatief en kwantitatief worden beschreven. Dit betekent dat het MER moet ingaan op de vraag of (de populatie van) deze beschermde soorten significant wordt aangetast.
- B De activiteit heeft effecten op het beschermd- en staatsnatuurmonument De Kapittelduinen, een kerngebied in de Ecologische Hoofdstructuur en daarmee een gevoelig gebied zoals aangeduid in het Structuurschema Groene Ruimte. Hier geldt het compensatiebeginsel zoals dat voor Zuid-Holland nader uitgewerkt is. Daarbij is de Natuurbeschermingswet van toepassing. Het MER zal moeten beschrijven of de beschouwde tracé-alternatieven en varianten, ook na het treffen van mitigerende maatregelen, wezenlijke waarden in dit gebied aantasten. Onder wezenlijke waarden dienen zowel landschapswaarden als (beschermde) soorten en hun habitats gerekend te worden. Hierbij zal moeten worden duidelijk gemaakt wat de gevolgen zijn van het al dan niet 'binnendijs' brengen van de Kapittelduinen. Van belang is ook na te gaan of er sprake is van externe werking.
- C Als er wezenlijke waarden worden aangetast, moet worden aangegeven:
- of er een zwaarwegend maatschappelijk belang is voor het realiseren van de activiteit in of nabij de gevoelige gebieden;
 - of er alternatieve tracés mogelijk zijn waarbij geen wezenlijke waarden worden aangetast. Indien dat het geval is zullen deze tracé-alternatieven moeten worden uitgewerkt op hetzelfde detailniveau als de overige alternatieven;
 - welke fysieke compenserende maatregelen bij de alternatieven genomen kunnen worden, indien ook na het treffen van mitigerende maatregelen wezenlijke waarden worden aangetast.
- D Bij de beschrijving van de milieugevolgen dienen de volgende algemene richtlijnen in acht te worden genomen:
- de milieu-effecten dienen zoals gesteld in de aanvullende startnotitie beoordeeld te worden ten opzichte van het nulalternatief, aangevuld met een beschouwende doorkijk op een situatie met een volledig gerealiseerd plan Waterwegcentrum;
 - neem in de effectenbeschrijving zowel de negatieve als positieve milieugevolgen voor de beschreven LNC-elementen op;
 - bij de beschrijving van de gevolgen voor het milieu van de diverse alternatieven en varianten moet, waar nodig, de ernst worden bepaald in termen van aard, omvang, reikwijdte, mitigeerbaarheid en compenseerbaarheid;
 - zowel de tijdelijke effecten, bijvoorbeeld tijdens of direct volgend op de uitvoering van de werken, als de blijvende effecten dienen beschreven te worden;

- de manier waarop milieugevolgen zijn bepaald dient inzichtelijk en controleerbaar te zijn door het opnemen van basisgegevens in bijlagen of expliciete verwijzing naar geraadpleegd achtergrondmateriaal.
- E** In het MER dient aangegeven te worden welke milieu-effecten in de aanlegfase verwacht worden. Sommige (verstoring door geluid en aanwezigheid van werkers) hebben een tijdelijk karakter. Het werken met zware machines in een gebied kan ook blijvende schade betekenen, waarbij aan bodemverdichting kan worden gedacht. Ook het leggen van pijpen voor de zandaanvoer beschadigt het terrein. In het MER dient inzicht in deze effecten te worden gegeven.

5.2 Landschap

In het MER dient het volgende inzichtelijk te worden gemaakt:

- gevolgen voor de visueel ruimtelijke structuur van het gebied, met name door verandering van terreinhoogten en ruimtegebruik. Deze effecten moeten bij voorkeur duidelijk gemaakt worden met fotomontages en kaartmateriaal;
- gevolgen voor de belevingswaarden en de functies (huidige functies en de nieuw toe te voegen functies van het Waterwegcentrum), eveneens met beeldmateriaal;
- gevolgen voor de huidige functies in verband met de aanleg van de waterkering.

5.3 Natuur en milieu

De volgende aspecten dienen in het MER te worden behandeld.

- A** De gehele grondwaterhuishouding van het duingebied en de gevaren voor verdroging
- mate van beïnvloeding (direct en indirect) van grondwaterpeil in de duinen, en de mogelijke gevolgen daarvan voor de flora en fauna, mate van verstuiwing, karakter en dynamiek van het duingebied;
 - mogelijke consequenties voor het ver- of opdringen van zout water in de ondergrond en de eventuele gevolgen daarvan;
 - gevolgen van het gebruik van (zout)zeezand in de diverse alternatieven/tracédelen voor oppervlakte- en grondwater in het gebied.
- B** Afname dynamiek voorduin
- Het vastleggen van het voorduin (in positie en hoogte) kan consequenties hebben voor de dynamiek en vitaliteit van het achterliggende duinengebied. Minder verstuiwing en zoutwaai (salt spray) beïnvloedt de vegetatie-ontwikkeling.
- C** Effecten voor het kustbeheer op middellange en lange termijn
- De huidige veerkracht wordt, afhankelijk van het tracé-alternatief, in meer of mindere mate uit het systeem gehaald. Beschrijf daarvan de consequenties voor het handhaven van de kustlijn.

D Effecten hoeveelheid en kwaliteit zeezand

- Winning is schadelijk voor het zeemilieu: hoe groter de hoeveelheid, des te groter het aangetaste zeebodemareaal. Omgekeerd is de hoeveelheid en de kwaliteit van invloed op de omvang van de milieu-effecten op het land, de aanlegfase meegerekend (duur van de operatie).

5.4 Cultureel erfgoed

Het MER dient het volgende aan te geven.

- Gevolgen voor de cultuurhistorische waarde van de restanten van de voormalige verdedigingswerken in het gebied waarop de tracéwijziging van invloed is.
- Gevolgen voor de belevingswaarde van de restanten van de voormalige verdedigingswerken.

5.5 Externe veiligheid

Het MER dient aandacht te besteden aan:

- gevolgen van verwijdering van de met de gebeurtenissen uit de Tweede Wereldoorlog/ Atlantikwall samenhangende, eventueel nog resterende explosieven;
- gevolgen voor de veiligheid ten aanzien van de olie- of gasleiding.

5.6 Leefbaarheid

In het MER dienen de effecten voor de leefbaarheid (uitzicht, stuivend zand, saltspray en recreatie) behandeld te worden.

6. VERGELIJKING VAN ALTERNATIEVEN EN VARIANTEN

- A De milieu-effecten van de alternatieven en varianten (dus ook het nulalternatief) moeten onderling worden vergeleken. Daarbij dient een beschouwende doorkijk gegeven te worden van de effecten op een situatie met een volledig gerealiseerd Waterwegcentrum.
- B Doel van de vergelijking is inzicht te geven in de mate waarin, dan wel de essentiële punten waarop, de positieve en negatieve effecten van de alternatieven verschillen. De vergelijking moet bij voorkeur op grond van kwantitatieve informatie plaatsvinden.
- C Bij de vergelijking moeten de doelstellingen en de grens- en streefwaarden van het milieu-beleid worden betrokken.
- D Hoewel dit geen verplicht deel van het MER uitmaakt wordt aanbevolen een indicatie te geven van de kosten van de verschillende alternatieven en varianten.

7. LEEMTEN IN INFORMATIE

- A Het MER moet aangeven over welke milieu-aspecten geen informatie kan worden opgenomen vanwege gebrek aan gegevens. Deze inventarisatie moet worden toegespitst op die milieu-aspecten, die (vermoedelijk) in verdere besluitvorming een belangrijke rol spelen. Op die manier kan worden beoordeeld, wat de consequenties moeten zijn van het gebrek aan milieu-informatie.
- B Beschreven moet worden:
- welke onzekerheden zijn blijven bestaan en wat hiervan de reden is;
 - in hoeverre op korte termijn zou kunnen worden voorzien in de leemten in informatie;
 - hoe ernstig leemten en onzekerheden zijn voor het te nemen besluit;
 - de consequenties die leemten en onzekerheden hebben voor het besluit.

8. EVALUATIEPROGRAMMA

Gedeputeerde Staten van Zuid-Holland moeten bij het besluit aangeven op welke wijze en op welke termijn een evaluatie-onderzoek verricht zal worden om de voorspelde effecten met de daadwerkelijk optredende effecten te kunnen vergelijken en zo nodig aanvullende mitigerende maatregelen te treffen. Het verdient aanbeveling, dat de gemeente Rotterdam en het hoogheemraadschap van Delfland in het MER reeds een aanzet tot een programma voor dit onderzoek geven.

9. VORM EN PRESENTATIE

- A Bijzondere aandacht verdient de presentatie van de vergelijkende beoordeling van de alternatieven. De onderlinge vergelijking dient bij voorkeur te worden gepresenteerd met behulp van tabellen, figuren en kaarten.
- B Voor de presentatie wordt verder aanbevolen om:
 - het MER zo beknopt mogelijk te houden, onder andere door achtergrondgegevens (die conclusies, voorspellingen en keuzen onderbouwen) niet in de hoofdttekst zelf te vermelden, maar in een bijlage op te nemen;
 - een verklarende woordenlijst, een lijst van gebruikte afkortingen en een literatuurlijst bij het MER op te nemen, waarbij met name ten aanzien van de literatuurlijst extra zorgvuldigheid (voldoen aan bibliografische normen) wordt gevraagd;
 - bij gebruik van kaarten recent kaartmateriaal te gebruiken, topografische namen goed leesbaar weer te geven en een duidelijke legenda erbij te voegen.
- C De kaarten van de aanvullende startnotitie zullen in het MER verduidelijkt moeten worden door gebruik te maken van dezelfde schaal en door het aangeven van de BasisKustLijn (BKL met datering).

10. SAMENVATTING VAN HET MER

De samenvatting is het deel van het MER dat vooral wordt gelezen door besluitvormers en insprekers en het verdient daarom bijzondere aandacht. Het moet als zelfstandig document leesbaar zijn en een goede afspiegeling zijn van de inhoud van het MER. Daarbij moeten de belangrijkste zaken zijn weergegeven, zoals:

- de hoofdpunten voor de besluitvorming;
- de voorgenomen activiteit en de alternatieven;
- de belangrijkste effecten voor het milieu bij het uitvoeren van de voorgenomen activiteit en de alternatieven;
- de vergelijking van de alternatieven en de argumenten voor de selectie van het mma en het voorkeursalternatief;
- belangrijke leemten in kennis.

**Samenvatting en beantwoording reacties op startnotitie MER Tracéwijziging Primaire Waterkering
Hoek van Holland.**

(ter visie gelegen 1 mei tot en met 13 juni 2000)

1. REACTIE ZUID-HOLLANDS LANDSCHAP TE ROTTERDAM

Duinen zijn niet alleen van belang voor recreatie, ze bezitten grote natuurwaarden. Plangebied maakt onderdeel uit van de (Provinciale) Ecologische Hoofdstructuur. Natuuraanwijzing heeft hier plaatsgevonden.

Het Zuid-Hollands Landschap pleit ervoor het behouden en versterken van Natuur- en Landschapswaarden in de doelstelling op te nemen.

Initiatiefnemer is verantwoordelijk ervoor dat de ingreep wordt gemitigeerd en gecompenseerd.

Verzoek om compensatiebeginsel nader uit te werken in het MER.

Verzoek om de gevolgen van de ingreep te vergelijken met een referentiesituatie zonder Waterwegcentrum en zonder Waterkering.

Volgens Zuid-Hollands Landschap moet MMA de optimale situatie bevatten voor Natuur en landschap.

2. REACTIE BEWONERSVERENIGING 'DE OUDE HOEK'

Tracéwijziging primaire waterkering onlosmakelijk verbonden met realisatie Waterwegcentrum. Willen benadrukken dat onderliggende bestemmingsplan voor dit centrum in concept voorontwerpfase is.

De Waterwegcentrumplannenmakers helderheid laten verschaffen ten aanzien van de in de startnotie impliciete aannames betreffende:

- financiële haalbaarheid/soliditeit van het Waterwegcentrum;
- consequenties zeehavennorm voor de plannen;
- weging van veiligheid en milieu voor nieuwe locaties;
- de haalbaarheid aanleg spoorlijn.

Een afweging nut en noodzaak bouwvolume en gekozen locatie.

Inventarisatie van de inbreuk die wordt gemaakt op de Ecologische Hoofdstructuur. Wat voor compensatie is hier mogelijk.

Helderheid verschaffen ten aanzien van weloverwogen aanpak.

Nulvariant formuleren die ook daadwerkelijk nulvariant is.

De aantasting van de belevingswaarde van het gebied en woongenot in kaart brengen.

Bij deze reactie zit in een bijlage een bezwaarschrift tegen de van de aanvraag kapvergunning reconstructie Waterwegcentrum-Badweg.

3. Reactie Vereniging onderzoek Flora en Fauna

Vereniging wil erop aandringen gegevens over Rode Lijstsoorten mee te nemen in de verdere procedure. Genoemde gegevens zijn verkrijgbaar bij de PGO's (Particuliere Gegevensbeherende Organisatie).

4. REACTIE COÖRDINATIE COMMISSIE DIJKVERZWARING ZUID-HOLLAND

Onvoldoende aandacht aan Atlantikwall. Cultuurhistorische elementen moeten behouden worden. Hiervoor in de richtlijnen garantie opnemen. Mede in dit verband dienen belijningen en indien mogelijk, nieuwe tracés met grotere nauwkeurigheid en zorgvuldigheid aangegeven worden.

Landschappelijke potenties Oude Maasdijk zeker stellen.

In richtlijnen garanties hiervoor opnemen.

Bijgevoegd bij de reactie een brief van 17 mei 2000 van Rijksdienst voor Monumentenzorg.

5. REACTIE STICHTING DUINBEHOUD

In dit geheel heeft de provincie een dubbelrol, als ondertekenaar convenant en als bevoegd gezag. Vraag is of de provincie hier wel onafhankelijk en onbevooroordeeld genoeg is om te kunnen bepalen welke tracévarianten en effecten onderzocht moeten worden.

Stichting is van mening dat hier sprake is van inpoldering van zeegebied. Hierop is bijvoorbeeld de Wet op Droogmakerijen en Indijkingen van toepassing.

Het betreffende Kust- en Zeegebied maakt deel uit van Nederlandsche Ecologische Hoofdstructuur hetgeen betekent dat plannen getoetst behoren te worden aan het 'nee, tenzij principe' uit het structuurschema Groene Ruimte.

Nulalternatief moet naar mening van de Stichting uitsluitend de autonome ontwikkeling in beeld brengen dus zonder kering en zonder Waterwegcentrum.

Bij beschrijving van de effecten dient het bouwvolume meegenomen te worden. Uitkomsten van MER dat alleen de waterkering op zijn gevolgen heeft getoetst zijn niet serieus te nemen, omdat zij zullen getuigen van weinig realiteitswaarde ten aanzien van de werkelijk optredende gevolgen. Raadzaam om bij beschrijving van de varianten rekening te houden met een situatie waarin geen sprake is van een doorgetrokken spoorlijn.

Onderzoek naar varianten 1.1 en 1.3 is volgens Duinbehoud overbodig. Houden nauwelijks verband met plan Waterwegcentrum.

Voorstel om compensatieplannen in Milieu-effectonderzoek te betrekken.

6. REACTIE J. VAN DEN BERG

Het MER dient alternatieve bouwlocaties te onderzoeken.

De m.e.r.-procedures van de tracéwijziging van de primaire waterkering en het doortrekken van de spoorlijn dienen beide geheel te worden afgerond voor goedkeuring van het bestemmingsplan Waterweg ten einde onomkeerbare situaties te voorkomen.

Het verwijderen van eventuele explosieven verdient de aandacht.

Naar informatie van de inspreker is de Delflandsedijk niet 7 maar 8 m +NAP.

De aanleg van de lagune kan negatieve effecten hebben voor de (ervaren) veiligheid op de pier.

De waarschijnlijkheid van de realisatie van het Waterweggebouw dient in deze fase betrokken te worden op de haalbaarheid van het hele plan.

De hoogte van de waterstuwing bij sluiting van de Maeslant- en Hartelkering dient onderzocht te worden en betrokken bij de hoogte van de primaire waterkering (*Oude Hoek*).

Inspreker vraagt aandacht voor de vele honderdduizenden mensen die per jaar het MER-gebied bezoeken.

7. REACTIE COMMISSIE VOOR DE MILIEU-EFFECTRAPPORTAGE

Hoofdpunten van het advies

De gemeente Rotterdam en het hoogheemraadschap van Delfland zijn voornemens om het huidige tracé van de primaire waterkering in Hoek van Holland te wijzigen. Deze activiteit wordt uitgevoerd om zo de geplande permanente bebouwing in de Van Dixhoorndriehoek en naaste omgeving binnendijs te laten liggen.

De Commissie vraagt in haar advies met name aandacht voor de volgende punten:

- de koppeling van de m.e.r.-procedures voor de primaire waterkering en de doortrekking van de spoorlijn;
- de visueel-ruimtelijke relatie tussen de projecten is dusdanig sterk (specifiek voor deeltraject 1.2) dat ze onlosmakelijk met elkaar verbonden zijn. Variant 1.2 kan alleen worden beschreven in samenhang met de doortrekking van de spoorlijn.

Formulering probleemstelling en doel

In tegenstelling tot de startnotitie constateert de Commissie dat het doel de realisering van het plan Waterwegcentrum is, waarvan onderdelen welke instrumenten zijn om het plan te realiseren, zoals de verlegging van de primaire waterkering en de doortrekking van de spoorlijn, een m.e.r.-procedure doorlopen. Vanwege het feit dat dit plan het doel is, is een goede beschrijving hiervan noodzakelijk. Het programma voor het gebied (woningbouw, recreatievoorzieningen, wegen en een spoorlijn) zal in belangrijke mate van invloed zijn op de gekozen oplossingen voor de waterkering.

8. MINISTERIE VAN LANDBOUW, NATUURBEHEER EN VISSERIJ, DIRECTIE ZUIDWEST

Inspreker vindt dat bij de beschrijving van de uitvoeringsvarianten de mogelijkheid van een dynamisch kustbeheer dient te worden opgenomen. Hij verzoekt in het MER expliciet aandacht te besteden aan een onderzoek naar een alternatief van een primaire waterkering buiten het beschermd- en Staatsnatuurmonument.

Antwoorden

Ad 1

In paragraaf 2.3, paragraaf 3.2, paragraaf 3.4, paragraaf 5.2 en paragraaf 5.3 van de richtlijnen is opgenomen dat het MER inzicht dient te verschaffen in de status, de waarde en effecten van de ingreep op natuur en landschap in (de omgeving van) het studiegebied.

In paragraaf 5.1B is opgenomen dat het MER moet aangeven hoe invulling wordt gegeven aan het compensatiebeginsel.

In hoofdstuk 6 is aangegeven dat de milieueffecten van de alternatieven ook vergeleken dienen te worden met de situatie zonder realisering plan Waterwegcentrum (o-alternatief).

Natuur en landschap zijn belangrijke, doch niet de enige milieuaspecten van de activiteit. Het mma zal rekening houden met alle milieuaspecten.

Ad 2

De bouwplannen van het plan Waterwegcentrum zijn niet m.e.r.-plichtig. In dit MER hoeft daarom geen verantwoording voor de haalbaarheid ervan of het bouwvolume opgenomen te worden. De realisering van de spoorlijn is volgens de laatste inzichten niet m.e.r.-plichtig.

In de richtlijnen is opgenomen (paragraaf 5.1 en paragraaf 5.3) dat het MER informatie moet verschaffen over de effecten van de activiteit op de EHS en de toepassing van het compensatiebeginsel.

In paragraaf 4.2.2 is opgenomen wat in het MER onder nulvariant beschreven dient te worden.

In paragraaf 5.2 en paragraaf 5.6 is opgenomen dat de effecten van de activiteit op belevingswaarde en het woongenot inzichtelijk gemaakt dienen te worden.

Ad 3

In paragraaf 3.4 van de richtlijnen is opgenomen dat het MER dient in te gaan op de Rode Lijstsoorten.

Ad 4

In paragraaf 3.5 en paragraaf 5.4 van de richtlijnen is opgenomen dat het MER dient aan te geven wat de waarde van de aanwezige bunkers c.q. bunkercomplexen en hun omgeving is en de gevolgen van de activiteit hierop.

Ad 5

Indien bij een m.e.r.-procedure de provincie zowel een initiatiefnemers- als bevoegd gezagsrol heeft, worden beide rollen zowel bestuurlijk als ambtelijk gescheiden. Bestuurlijk is de milieugedeputeerde verantwoordelijk voor de bevoegd gezag taken en een andere gedeputeerde voor de initiatiefnemerstaken (ten tijde van het tekenen van het convenant de regiogedeputeerde).

Ambtelijk worden de besluiten waarvoor de provincie bevoegd gezag is voorbereid door een projectgroep bevoegd gezag. Er is bij de provincie geen interne werkgroep die de initiatiefnemerstaken waarneemt. Daarbij is bij het bepalen van de tracévarianten en de effecten die onderzocht moeten worden het advies van de Commissie voor de milieu-effectrapportage als uitgangspunt gehanteerd.

Het betreffende gebied ligt te hoog om als inpoldering in aanmerking te komen.

In paragraaf 5.1 is opgenomen dat het MER moet aangeven hoe invulling wordt gegeven aan de bepalingen in het structuurschema Groene Ruimte, dus ook met het compensatiebeginsel.

In paragraaf 4.2.2 is opgenomen dat in het MER onder nulvariant de autonome ontwikkeling zonder bebouwing beschreven dient te worden.

Het bouwvolume is niet m.e.r.-plichtig en de effecten daarvan hoeven derhalve niet in het MER beschreven te worden. In paragraaf 5.1 is opgenomen dat het MER een beschouwende doorkijk moet geven van de effecten van de waterkering op het plan Waterweg.

In paragraaf 2.3 is opgenomen dat het MER rekening dient te houden met de besluitvorming met betrekking tot de doortrekking van de spoorlijn.

De in de startnotitie genoemde alternatieven 1.1 en 1.3 zijn wel degelijk mogelijke tracés voor het initiatief.

Ad 6

De bouwplannen van het plan Waterwegcentrum zijn niet m.e.r.-plichtig. In dit MER hoeven geen alternatieve bouwlocaties onderzocht te worden. Dit onderwerp dient (eventueel) in de bestemmingsplanprocedure aandacht te krijgen.

In paragraaf 2.3 van de richtlijnen is opgenomen dat het MER rekening dient te houden met de besluitvorming met betrekking tot de doortrekking van de spoorlijn.

In paragraaf 5.5 is opgenomen dat het MER aandacht dient te besteden aan explosieven.

Volgens de vigerende legger varieert de hoogte van de Delflandsedijk van 6,20 tot 7,70 m +NAP.

In paragraaf 4.2.1 is opgenomen dat het MER duidelijk moet maken waarom de Oude Hoek voldoende beschermd is.

In paragraaf 5.2.2 is opgenomen dat het MER de gevolgen van de aanleg van de waterkering voor de huidige functies inzichtelijk moet maken.

Ad 7

Het advies van de Commissie is het uitgangspunt geweest voor de richtlijnen.

Ad 8

Deze reactie is na verstrijken van de inspraaktermijn binnengekomen en is dan ook niet betrokken bij het toetsingsadvies van de Commissie voor de milieu-effectrapportage.

In paragraaf 5.3B is opgenomen dat de dynamiek in de duinen een aspect is dat in het MER behandeld dient te worden. De mogelijkheid voor een dynamisch kustbeheer wordt daardoor bij het vergelijken van de verschillende alternatieven betrokken.

Ten tijde van het vaststellen van de richtlijnen was nog niet bekend in hoeverre een tracé buiten het beschermd- en staatsnatuurmonument een 'redelijk' alternatief is. In paragraaf 5.1B is opgenomen dat indien er wezenlijke waarden worden aangetast in het beschermd- en staatsnatuurmonument Kapittelduinen er moet worden aangegeven of er alternatieve tracés mogelijk zijn. Deze richtlijn houdt in dat bij aantasting van wezenlijke waarden een tracé buiten Kapittelduinen onderzocht wordt of dat aangegeven wordt waarom het geen alternatief is dat redelijkerwijs in beschouwing dient te worden genomen.

**Samenvatting en beantwoording reacties op aanvullende startnotitie MER Tracéwijziging Primaire Waterkering Hoek van Holland
(ter visie gelegen 1-29 september 2003)**

1. REACTIE B. BAKKER

Vraagt aandacht voor het vervallen van de noodzaak tot afbraak en wederopbouw van zijn etablissement, aangezien het tracé westelijk en zuidelijk buiten de kadastrale grens om gaat.

2. REACTIE ZUID-HOLLANDS LANDSCHAP

De aanvullende startnotitie overtuigt inspreker niet dat er geen alternatief tracé mogelijk is. Daarom moet in het MER een tracé worden opgenomen dat de Kapittelduinen volledig ontziet. Het MMA in ieder geval de optimale situatie voor natuur, landschap en milieu bevatten. Ook dient MMA het Beschermd Natuurmonument Kapittelduin zoveel als mogelijk te ontzien.

3. REACTIE STICHTING DUINBEHOUD

De aanvullende startnotitie overtuigt inspreker niet dat er geen alternatief tracé mogelijk is. De onderbouwing van het laten vervallen van een dergelijk alternatief is gebrekkig. Een tracé ten zuiden van de spoorlijn kan wel degelijk gevonden worden. Daarom moet in het MER een tracé worden opgenomen dat de Kapittelduinen volledig ontziet, ook wat betreft kleine vergravingen die strijdig zijn met de natuurdoelstellingen van het gebied. Het MMA moet in ieder geval de optimale situatie voor natuur, landschap en milieu bevatten. Ook dient het MMA het Beschermd Natuurmonument Kapittelduin zoveel als mogelijk te ontzien. Het is van belang dat het MER kan dienen als 'passende beoordeling' op grond van de Europese Habitatrichtlijn.

4. REACTIE GEMEENTE BRIELLE

Geeft aan geen opmerkingen te hebben.

5. COMMISSIE VOOR DE MILIEU-EFFECTRAPPORTAGE

De in 2000 vastgestelde richtlijnen kunnen, met uitzondering van een paar kleine wijzigingen, behouden worden.

De volgende aanpassingen kunnen aangebracht worden:

- de nieuwe tracés helder onderbouwen, en bij de motivering het aspect dynamisch kustbeheer en de effecten op de Kapittelduinen betrekken;
- indien mogelijk nieuwe varianten voor de tracés uitwerken;
- vervangen van de uitwerking van het nulplusalternatief door het aangeven van de relatie tussen waterkering en het plan Waterwegcentrum;
- de kaarten van de aanvullende startnotitie in het MER te verduidelijken;

- nieuwe wetgeving ten aanzien van beschermde soorten (F&Fw) mee te nemen, met een gemotiveerde selectie van doelsoorten;
 - na te gaan of de recreatieve bestemming van plan Waterwegcentrum m.e.r.-plichtig is.
- Daarnaast is het van belang dat bij aantasting van wezenlijke waarden in de Kapittelduinen het zwaarwegend maatschappelijk belang van de activiteit aangegeven te dient worden en mogelijk minder belastende alternatieven te ontwikkelen, zoals reeds in de richtlijnen was aangegeven.

Antwoorden

Ad 1

Het verplaatsen van etablissementen voor de aanleg van de waterkering zal in de Projectnota behandeld worden.

Ad 2

In paragraaf 4.2.1 is aangegeven dat de tracés gemotiveerd dienen te worden en paragraaf 2.3 is aangegeven hoe om te gaan met aantasting van wezenlijke waarden in de Kapittelduinen.

In paragraaf 4.2.3 is aangegeven dat voor het beschrijven van het MMA alle milieuaspecten moeten meewegen.

Ad 3

In paragraaf 4.2.1 is aangegeven dat de tracés gemotiveerd dienen te worden en paragraaf 2.3 is aangegeven hoe om te gaan met aantasting van wezenlijke waarden in de Kapittelduinen.

In paragraaf 4.2.3 is aangegeven dat voor het beschrijven van het MMA alle milieuaspecten moeten meewegen.

Ad 4

Ter kennisname aangenomen.

Ad 5

De vastgestelde richtlijnen zijn grotendeels behouden.

In paragraaf 4.2.1 is aangegeven dat de nieuwe tracés gemotiveerd dienen te worden.

In paragraaf 4.2.5 is aangegeven dat er, indien mogelijk, nieuwe varianten ontwikkeld dienen te worden.

In paragraaf 5.1 onder D is opgenomen dat het MER een beschouwende doorkijk moet geven van de effecten op plan Waterwegcentrum.

In hoofdstuk 9 is onder D aangegeven dat de kaarten verduidelijkt moeten worden.

In paragraaf 5.1 onder A is opgenomen dat rekening gehouden moet worden met de nieuwe wetgeving met betrekking tot beschermde soorten.

Bij het bestemmingsplan dient aangegeven te worden welke m.e.r.-plichtige activiteiten er onder plan Waterwegcentrum vallen.

De richtlijnen van paragraaf 5.1 zijn behouden.